

Els límits de la por nuclear

Seixanta anys després de l'esclat de les bombes atòmiques a Hiroshima i Nagasaki, l'amenaça d'un conflicte nuclear continua present. I al club de les potències nuclears cada cop tenen més problemes per mantenir l'exclusiva.

El 6 i el 9 d'agost del 1945 dues bombes atòmiques van arrasar les ciutats japoneses d'Hiroshima i Nagasaki i van provocar la mort de més de 250.000 persones. Mai no s'havia usat una arma tan mortífera i les conseqüències van ser immediates. De fet, aquelles explosions són considerades el punt final de la Segona Guerra Mundial i alhora han estat la imatge terrorífica del que podria tornar a passar.

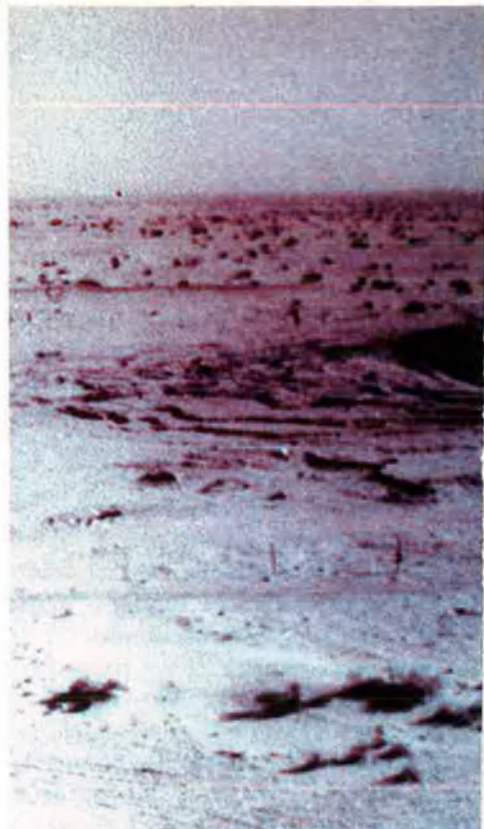
Durant molts anys la por a una guerra nuclear va tenallar el món, especialment durant la Guerra Freda, on la cursa armamentística es fonamentava en el temor que generava a uns i altres una guerra nuclear. I més, si tenim en compte que l'inici de la cursa pública, les bombes al Japó, era usat no només per mostrar la prova concreta de la devastació sinó per assenyalar un punt de partida que, en pocs anys, es va superar molt àmpliament. Calia que en el moment que penséssim què podia passar, recordéssim Hiroshima o Nagasaki i féssim anar la calculadora de la nostra por per ampliar la desgràcia 10, 20, 50 o 100 vegades. Aterrador. De fet la psicosis augmentà, especialment cada cop que s'insistia en les vegades que els EUA i l'URSS podien destruir el planeta sencer amb els seus arsenals.

Però el mur de Berlín va caure i tot l'escenari geopolític es va reestructurar. Això també va afectar lògicament les percepcions populars, inclosos els interessos periodístics. Fins avui, que potser hi ha una por general a ser víctima d'un gran atemptat, però no tant com el pànic d'abans a quedar atrapat enmig d'un conflicte nuclear. En part aquest pànic s'havia esmorteït també per un acord internacional que ha sobreviscut la Guerra Freda, el Tractat de No Proliferació Nuclear (TPN). Aquest tractat, que va entrar en vigor el març del 1970, va suposar una lleugera desacceleració de la cursa nuclear, ja en plena Guerra Freda.

Els cinc estats que havien reconegut tenir armes nuclears (els EUA, l'URSS, la Xina, França i el Regne Unit) van signar un acord per evitar que altres països se'n pugessin al mateix carro. El pacte era que ningú més s'hi afegiria a aquest club exclusiu, que s'acceptaven inspeccions si s'esqueia comprovar que els comportaments eren correctes, i a canvi, tothom es beneficiaria de la tecnologia nuclear amb finalitats civils. És més, els cinc amb la matrícula pagada, acordaven caminar junts per enfundar les armes i anar-les eliminant.

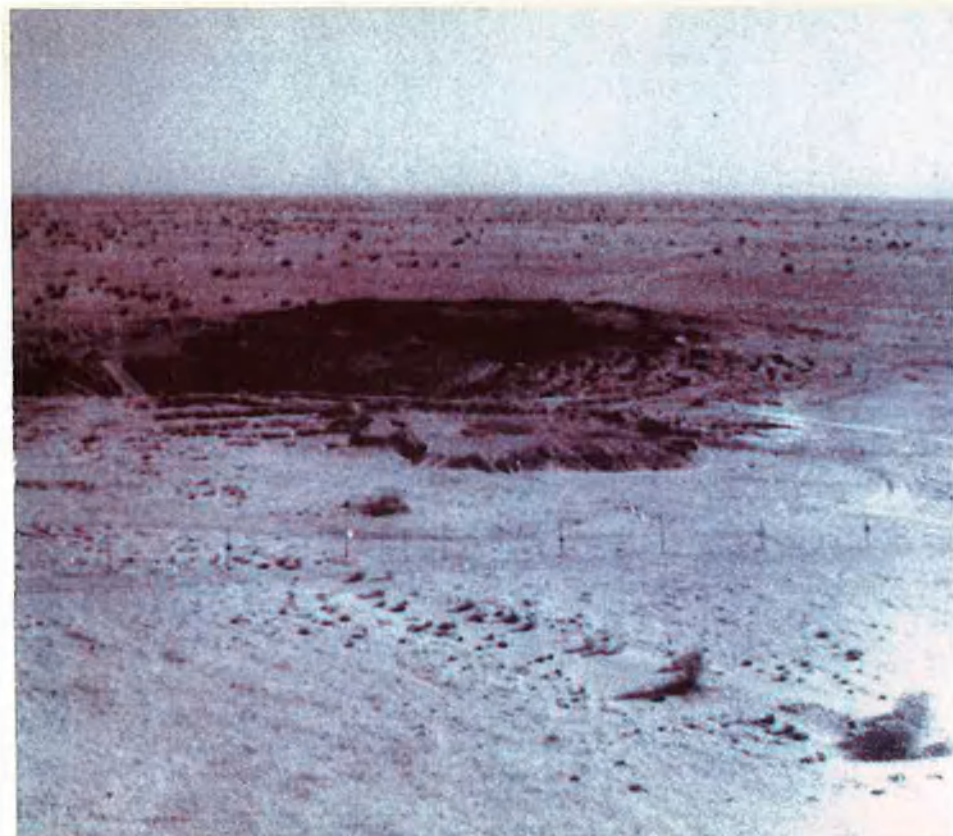
El tractat el van signar 188 països, i fora del TPN només s'hi van voler

L'Índia, el Pakistan i Israel no van voler signar el Tractat de No Proliferació Nuclear. Els dos primers països ja han fet assaigs. El 2003 Corea del Nord en va quedar fora per haver fabricat armes nuclears

quedar l'Índia, el Pakistan i Israel. Tots tres amb capacitat nuclear coneguda i, en els dos primers casos, també assajada.

El pacte ha aguantat tots aquests anys dissimulant les petites arrugues que li anaven sortint, fins que aquestes s'han fet més que evidents. Les pedres de toc del TPN més destacades

A dalt, un assaig nuclear realitzat per l'Índia. El Govern dels Estats Units afavoreix l'entrada d'aquest país al Club Nuclear perquè faci de contrapes de la Xina en la zona. A sota, una imatge de les converses sobre armament nuclear a Corea del Nord, una trobada que es va iniciar a la Xina la setmana passada.

el nord i el sud de la península coreana, amb els EUA de fons. Les arrencades i frenades de les negociacions han estat constants i molt sovint l'actitud dels dirigents nord-coreans ha estat usar la potència militar per reclamar més ajudes. El problema es complicà el febrer passat, quan fonts oficials nord-coreanes reconegueren públicament que tenien bombes nuclears.

Després de diversos intents, finalment la setmana passada es va iniciar una nova ronda de negociacions, aquesta vegada sense data límit, on hi participen les dues corees, els EUA, la Xina, Rússia i el Japó. Corea del Nord s'hi compromet a congelar els seus programes nuclears si els EUA deixen d'amenaçar-los amb armes nuclears, si es restableixen les relacions diplomàtiques, s'anul·len les sancions econòmiques i se signa un tractat de pau que substitueixi definitivament l'armistici de la guerra coreana del 1953.

La qüestió coreana o iraniana és conseqüència d'un TPN en què les garanties de no nuclearització militar no estan assegurades al cent per cent, des del moment que la distància entre l'ús bèl·lic i pacífic de l'energia nuclear és mínima. Així, un país pot aprofitar al màxim els límits de l'ús pacífic de l'energia nuclear tal i com marca el TPN i després reconvertir fàcilment el programa cap a un ús militar. Des que et descobreixen fins que pots anunciar que tens la bomba, el salt sense xarxa és molt curt, i quan arriben les primeres sancions ja l'has fabricada i, per tant, entres al club de facto. És el cas de Corea del Nord. I és també el que ha provocat certes tensions d'Occident amb l'Iran, ja que aquests dies una troica de la UE (el Regne Unit, França i Alemanya) torna a negociar amb la república islàmica perquè no avanci en la nuclearització del país, tot i que sobre el paper els programes

són la retirada de l'acord de Corea del Nord el 2003 quan es va descobrir que havia elaborat, com a mínim, dues armes nuclears; i l'Iran, que també ha estat acusat de tenir un pla per fabricar la bomba i entrar al club sense demanar permís.

En el primer cas l'opció nuclear s'hi ha afegit a una ja tensa situació entre

S'ha descobert que el pare de la bomba nuclear pakistanesa, Abdul Qadeer Khan, havia obert una mena de mercat negre nuclear a Islamabad i havia tingut reunions amb socis de Bin Laden

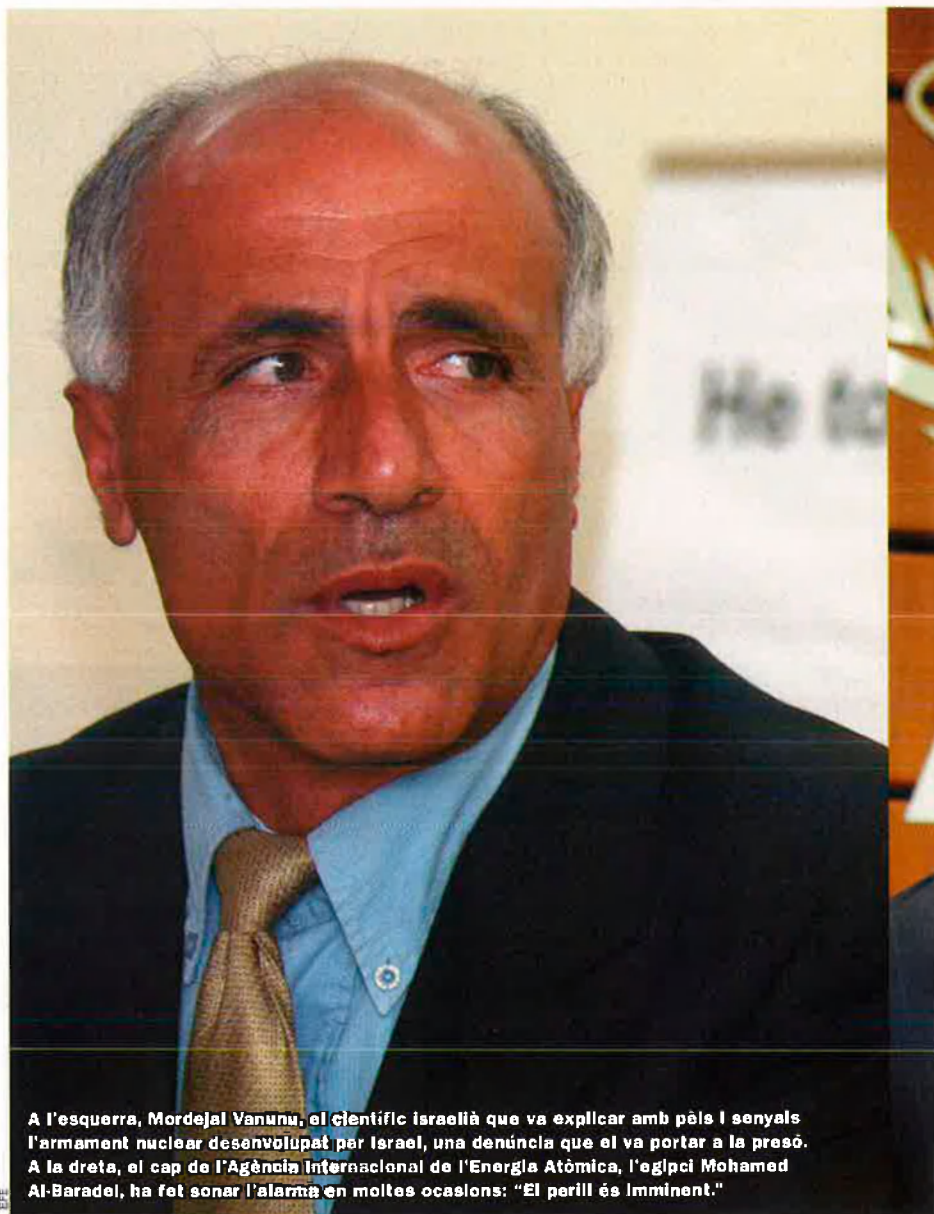
L'ONU va alertar l'abril passat que es viu un context "d'erosió del règim de no proliferació que pot esdevenir irreversible". Al maig va fracassar una reunió per revisar el Tractat de No Proliferació

nuclears iranians no incompleixin el que estipula el TPN.

Una altra esquadra del Tractat és que no sembla que els cinc privilegiats vulguin deixar de ser-ho, sinó que continuen en la cursa: els EUA desenvolupen bombes nuclears per atacar búnquers sota terra, la Xina està modernitzant els seus arsenals i Rússia ha modificat la seva doctrina per facilitar l'ús d'aquestes armes.

I encara hi ha un darrer i molt important problema, que és la irrupció en el joc dels grups terroristes. I més després que s'ha descobert recentment que el pare de la bomba nuclear pakistanesa, Abdul Qadeer Khan, havia obert una mena de mercat negre nuclear a Islamabad, i havia arribat a fer negocis amb Trípoli, Pyongyang i Teheran, a més d'alguna reunió amb socis de Bin Laden.

Pakistan, però, no és l'únic estat per on podrien escolar-se els secrets nuclears, Rússia també té les condicions de deixadesa i corrupció suficients per què passi o pugui haver passat el mateix. De moment no hi ha cap servei secret que hagi informat que Bin Laden o cap altre grup terrorista tingui la bomba nuclear, però sí que es parla de la possibilitat que grups d'aquest tipus tinguin accés a material radioactiu que, muntat en una mateixa bomba amb explosiu convencional, pugui tenir un gran poder devastador. Però més enllà d'aquesta potència militar descontrolada, l'element terrorista afegit a la qüestió nuclear planteja un

A l'esquerra, Mordechai Vanunu, el científic israelià que va explicar amb pàls i senyals l'armament nuclear desenvolupat per Israel, una denúncia que el va portar a la presó. A la dreta, el cap de l'Agència Internacional de l'Energia Atòmica, l'egipci Mohamed Al-Baradei, ha fet sonar l'alarma en moltes ocasions: "El perill és imminent."

problema molt important. I és que fins ara la por a rebre alguna bomba en territori propi era la clau de volta de la situació. Ja podien córrer tots a tenir més armes que, oficialment, tenien més poder per la seva capacitat d'espantar l'adversari que no pas per la seva capacitat destructiva real, que també. Es a dir, que guanyés un o guanyés l'altre tots dos enemics podien patir danys molt i molt importants. Això canvia amb el terrorisme, ja que aquest no té un territori concret i conegut on s'atrinxeri o que vulgui defensar, i a més ha demostrat moltes vegades que pot sacrificar els militants que calgui per aconseguir els seus objectius.

Tots aquests elements han generat una preocupació considerable a l'ONU. L'abril passat un informe d'aquest organisme advertia que darrerament es vivia en un context "d'erosió del règim de no proliferació que pot esdevenir irreversible". Fou la prèvia a la cimera que es va organitzar la primera setmana de maig per a la revisió del TPN. Hi havia moltes esperances posades en el que podia sorgir d'allí, especialment pel que fa als controls més estrictes dels arsenals de Corea del Nord i l'Iran. Però va ser un fracàs. L'escull va ser de nou un enfrontament entre els països que reclamaven més desarmament als cinc membres del club nuclear i les reclamacions

Armament nuclear en l'actualitat

Caps nuclears estimats

Rússia	8.626
Estats Units	7.094
Xina	403
França	346
Israel	200
Gran Bretanya	185
Índia	40
Pakistan	40
Corea del Nord	2

Font: EL TEMPS

Tenen programa nuclear

Iran
No renuncia al programa nuclear, que podria utilitzar per fabricar armament

Líbia
A finals del 2004 va obrir les seves instal·lacions als inspectors internacionals

inevitable que es produeixi una proliferació considerable d'armes nuclears". Entre els futurs candidats a entrar al club nuclear, a més dels grups terroristes, McNamara cita Egipte, el Japó, l'Aràbia Saudita, Síria i Taiwan.

El passí americà de l'Índia. Pel que fa als actuals aspirants a socis del club nuclear també hi ha diferències. Així com l'actitud dels EUA envers Corea del Nord i l'Iran és molt agressiva, no és la mateixa amb el Pakistan, l'Índia o Israel. Els EUA haguessin pogut ser molt durs amb el Pakistan per haver deixat escapar secrets nuclears cap a Líbia o Corea del Nord o possiblement cap a grups terroristes, però la seva situació continua essent vital per la política contra el terrorisme internacional de George W. Bush. Pel que fa a Israel, soci privilegiat dels EUA, tampoc no hi ha cap crítica sobre les 200 armes nuclears que se

suposa que posseeix. Val a dir que aquest estat no ha fet mai cap assaig nuclear, ni ha reconegut oficialment tenir aquest tipus d'armes, però el club nuclear té constància que als arsenals d'Israel hi ha material suficient per fer-lo soci. De fet, un dels membres del club, França, és qui va donar l'assistència necessària al Govern israelià perquè iniciés el seu programa nuclear a finals dels anys cinquanta. A més, un dels principals científics israelians, Mordejai Vanunu ho va explicar amb pèls i senyals l'any 1986, un fet que li va suposar la presó, encara que el Mossad l'hagués d'anar a caçar a l'exili.

D'aquest grup d'estats nuclears ben vistos, de grat o per força, n'hi ha un que les darreres setmanes ha viscut un canvi molt important. Es tracta de l'Índia. Fa dues setmanes el Govern dels EUA va anunciar que volia ampliar l'accés d'aquest estat a la tecno-

L'exsecretari de defensa nord-americà, Robert McNamara, tem una proliferació d'armes nuclears i diu que hi ha un 50% de possibilitats que en deu anys hi hagi un atac nuclear contra objectius dels EUA

dels cinc de ser més estrictes amb el terrorisme i els estats considerats per Occident més perillosos. També van xocar el programa nuclear de l'Iran i l'arsenal d'Israel.

Aquest fracàs va dur l'exambaixador dels EUA, Thomas Graham, a dir que ens trobem en una situació similar a la crisi dels míssils cubans del 1962. També l'exsecretari de defensa dels EUA, Robert McNamara, ha advertit que el risc és molt alt i que hi ha un 50% de possibilitats que en la propera dècada hi hagi un atac nuclear contra objectius nord-americans. De fet, McNamara reclama que els EUA facin passos cap al desarmament, ja que si el país continua com ara "és quasi

Detalls del llançament de les bombes sobre el Japó

Trajectòria de l'Enola Gay

- Llançament de la bomba a les 8.15 h, des de 9.600 metres d'alçada
- Entre Tinian i Hiroshima hi ha 2.740 quilòmetres.
- L'Enola Gay va sortir de Tinian a la 1.45 de la matinada, hora japonesa, del 6 d'agost del 1945.

EXPLOSIÓ

Temperatura de l'aire en el punt de l'explosió: 1 milió de graus centígrads, 200 vegades que una explosió normal.

- Velocitat del vent: 1.500 km/h, cinc vegades un huracà.
- Pressió: 3,5 kg per cm quadrat

Hiroshima i Nagasaki

HIROSHIMA

(6 d'agost de 1945, a les 8.15 h)

- 350.000 habitants
- Morts: 100.000 immediatament i 100.000 més entre 1945 i 1951

NAGASAKI

(9 agost 1945, a les 11.02 h)

- Avió: B-29, "Bock's car", pilot: Major Charles Swenney
- Bomba: "Fat Man", 4.500 kg, càrrega de plutoni 239 equivalent a 23.000 tones de TNT o gairebé 400 milions de granades de mà.
- Habitants: 270.000
- Morts: 40.000 immediatament i 30.000 abans d'acabar 1945
- Cases completament destruïdes i cremades: 13.000

ENOLA GAY

- Bombardeier B-29, quatre motors, velocitat màxima: 576 km/h, autonomia: 3.250 km, 10 tripulants, 20.000 bombes convencionals.
- Pilot: coronel Paul W. Tibbets
- Els Estats Units disposaven de 4.000 B-29 al Pacífic.

BOMBA D'HIROSHIMA

- Nom: Little Boy
- Pes: 4 tones
- Composició: Entre 10 i 35 kg d'urani 235
- Potència: equivalent a 15.000 tones de TNT, o el que és el mateix, a 250 milions de granades de mà explotessin al mateix instant.
- Va explotar a 580 metres del terra

Hiroshima i Nagasaki: seixanta anys d'era atòmica

El 6 d'agost del 1945, ara fa seixanta anys, els Estats Units llançaven una bomba atòmica sobre la ciutat japonesa d'Hiroshima i encetaven una nova era en la història de la humanitat. La recerca científica per aconseguir fabricar una bomba atòmica havia començat a Alemanya uns anys abans, però els nord-americans, advertits per Albert Einstein, es van avançar als nazis. El 16 de juliol del 1945 tenia lloc al desert d'Alamogordo, a l'estat de Nou Mèxic, la primera prova de la bomba nuclear. Davant l'èxit del projecte, el 25 de juliol següent el president dels Estats Units, Harry Truman, va donar l'ordre de llançar la bomba "a partir del 3 d'agost, tan aviat com el temps permeti visualitzar el bombardeig, sobre un d'aquests objectius: Hiroshima, Kokura, Niigata o Nagasaki". La intenció dels Estats Units era, després de la rendició dels nazis al mes de maig anterior, forçar el Japó a capitular i, d'aquesta ma-

nera, posar fi definitivament a una Segona Guerra Mundial que s'eternitzava al front del Pacífic, amb les conseqüents pèrdues de soldats. Al darrere, però, hi havia també el desig dels Estats Units de mostrar el seu poder militar a la Unió Soviètica. Tanmateix, la bomba atòmica que el B-29 Enola Gay va llançar sobre Hiroshima el 6 d'agost del 1945, a banda de matar milers de persones innocents, no va causar els efectes desitjats per Truman. El Japó, pensant que els Estats Units no llançarien una segona bomba, no es va rendir. Per això, tres dies després, el 9 d'agost, un altre B-29 llançava una segona bomba atòmica, més potent que la primera, sobre la ciutat de Nagasaki. Aquesta vegada els japonesos van reaccionar i el 15 d'agost anunciaven la rendició sense condicions. La capitulació del Japó, signada el 2 de setembre següent, posava fi definitivament a la Segona Guerra Mundial.

X. C.

Entre els candidats a tenir armes nuclears, a banda de grups terroristes, hi ha Egipte, el Japó, Síria i l'Aràbia Saudita

logia nuclear si aquest es comprometia a garantir l'accés als inspectors internacionals. Diversos analistes han considerat aquest anunci com un moviment dels EUA en la direcció de construir un contrapoder nuclear a la potència emergent del segle XXI, la Xina. A més, el pla també voldria fer l'Índia més autosuficient per evitar que faci negocis energètics amb l'Iran. Cal dir que la iniciativa de Bush, que encara ha de tenir el vistiplau del Congrés dels EUA i l'acord de la resta de potències nuclears, no significa declarar oficialment l'Índia apta per entrar a l'elit de les potències militars, però de fet suposaria un certificat implícit perquè hi figurés entre els grans.

Des de la Xina el moviment no s'ha vist amb bons ulls, però tampoc no és cap secret que aquest país fa temps que col·labora amb el Pakistan, enemic acèrrim de l'Índia en matèria nuclear, i no fa ni quatre mesos que el primer ministre xinès va anunciar que vendria dues centrals nuclears al Govern pakistanès.

Amb aquesta situació no és estrany que el cap de l'Agència Internacional de l'Energia Atòmica, l'egipci Mohamed Al-Baradei, es faci un fart de fer sonar l'alarma: "estem en una cursa contracorrent que no crec que puguem guanyar [...] el perill és imminent". Un perill que només podem copsar mínimament mirant de reüll el que va passar a Hiroshima i Nagasaki fa seixanta anys. I que des d'aleshores l'única notícia realment bona que hem tingut va ser el dia que una potència nuclear va decidir destruir les sis o set bombes que tenia: Sud-àfrica, que tot just sortia de l'*apartheid*.

Oriol Cortacans

Premis Literaris Ciutat d'Alzira 2005

XVII Premi de Novel·la Ciutat d'Alzira

18.000 €

XI Premi Europeu de Divulgació Científica
Estudi General

18.000 €

VII Premi d'Assaig Mancomunitat de la Ribera Alta

9.000 €

X Premi Bancaixa de Narrativa Juvenil

14.500 €

X Premi de Narrativa Infantil Vicent Silvestre

3.500 €

El termini d'admissió d'originals finalitza el

16 de setembre de 2005.

Podeu sol·licitar les bases a l'Ajuntament

d'Alzira (tel. 962 459.250) o consultar-les

a Internet <www.alzira.es> o

<www.bromera.com>

AJUNTAMENT D'ALZIRA
REGIDORIA DE CULTURA